

ER DER STADIG BRUG FOR ET FØDEVAREMINISTERIUM?

Ph.d. Henning Otte Hansen, Fødevareøkonomisk Institut

I flere og flere lande bliver de traditionelle landbrugsministerier udvandede, ændrer form eller nedlægges helt – det sidste skete for nyligt i Holland, som ellers er en af verdens allerstørste eksportører af landbrugsvarer. Spørgsmålet er derfor, om Danmark stadig har brug for et fødevareministerium. På den ene side kan der argumenteres for, at behovet for et fødevareministerium reduceres i takt med landbrugets faldende betydning. Samtidig bliver landbrugene i stigende grad at betragte som virksomheder, som måske bedst hører hjemme i et erhvervsministerium. På den anden side kan der argumenteres for, at landbruget er underlagt særlige vilkår og betingelser, som kan gøre det vanskeligt at »presse« dette erhverv ind i en fælles erhvervspolitik. Dertil kommer, at væsentlige forhold som international landbrugspolitik, landbrugets multifunktionelle rolle, landdistriktsudvikling, bioenergiproduktion m.m. vil være væsentlige emner fremover, og det vil være naturligt, om den danske politikformulering på disse områder tager udgangspunkt et ministerium, som har både stærke og specifikke kompetencer på dette område.

Tendens med hensyn til landbrugsministerier

Holland har i den nye regeringsdannelse sløjftet posten som landbrugs- og fødevareminister – det er nu blevet en del af økonomiministeriet. Dermed følger Holland den tendens, som er set i flere industrialiserede lande: De oprindelige landbrugsministerier er enten blevet opløst og er blevet en del af andre ministerier, eller de er bestået men har ændret karakter og sammen-

sætning med en større vægt på fødevaredelen og de forbrugervendte aktiviteter.

At netop Holland vælger at nedlægge deres landbrugsministerium er tankevækkende: Holland er ét af verdens største nettoeksportlande, når det gælder landbrugs-, gartneri- og fødevareprodukter. Der er således tale om et stort erhverv, som mister deres selvstændige ministerium.

Rimeligt at landbruget har sit eget ministerium?

Man kan med god grund spørge: Er det rimeligt, at landbruget, som trods alt spiller en relativt lille og faldende rolle i den samfundsøkonomiske sammenhæng, har sit eget ministerium? Vil det ikke være rimeligt, at landbruget i takt med strukturudviklingen og erhvervets industrialisering bliver en del af f.eks. erhvervsministeriets ressort-område? De landbrug, som står for 80 pct. af den danske landbrugsproduktion, er jo hypermoderne virksomheder, som lever efter samme principper og spilleregler som virksomheder i andre erhverv.

Landbruget: Samme vilkår som andre erhverv

Landbruget bliver i stigende grad udelukkende et erhverv og i mindre grad en institution, en kulturel enhed eller en særlig levevis. Det seneste eksempel i form af liberaliseringen af landbrugsloven er et eksempel på, at landbruget i stigende grad underlægges samme vilkår som andre erhverv. Landbruget industrialiseres – i ordets positive forstand – og dermed ændrer landbrugserhvervet karakter.

Økonomisk fornuftigt

Det vil på sin vis være rimeligt – eller i hvert fald økonomisk rationelt – at alle erhverv på lige fod og i fællesskab kan deltage i de erhvervspolitiske tiltag. Dette kan nemmest ske, hvis alle disse erhvervsfremmeordninger samles og koordineres i ét ministerium. Dermed vil de offentlige midler søge derhen, hvor de gavner mest, uanset om det er f.eks. landbrug, håndværk, industri eller serviceerhverv.

Lige konkurrencevilkår

Landbrugserhvervet selv argumenterer også for, at de ønsker »lige konkurrencevilkår«. Dette må velsagtens også gælde i forhold til andre indenlandske erhverv, og her opnår man bedst en ligestilling ved at samle alle erhverv i én gruppe og føre en fælles erhvervspolitik for alle.

Særlige vilkår

Man skal dog ikke overse, at landbruget – selv i denne postindustrielle fase – er underlagt særlige vilkår og betingelser, som kan gøre det vanskeligt at »presse« dette erhverv ind i en fælles erhvervspolitik og lade landbruget være en brik i et stort erhvervsministerium. Stor markedsusikkerhed, specielle strukturforhold, regionaløkonomisk betydning m.m. adskiller landbruget markant fra industrivirksomhederne under ét.

Landbrug: Styring og støtte

Trods en markant handelsliberalisering og en reduktion af den koblede landbrugsstøtte gennem de seneste 25 år, er der stadig en betydelig støtte til og styring af landbruget i hele den vestlige verden. Fødevarekrisen samt efterfølgende finanskrise og økonomiske krise har også flere steder midlertidigt bremset yderligere liberaliseringstendenser. Selv om tendensen går mod yderligere liberalisering, når vi næppe inden for en overskuelig fremtid til den situation, hvor landbrugsstøtten i form og omfang svarer til, hvad andre erhverv får – set i et internationalt perspektiv.

International landbrugspolitik

International landbrugspolitik vil også fremover være et vigtigt forhandlingsområde. Det gælder ikke mindst i EU, men også i fora og

organisationer som WTO, OECD og Verdensbanken. Det vil være naturligt, om de danske forhandlinger om disse forhold tager udgangspunkt et ministerium, som har både stærke og specifikke kompetencer på dette område.

Dertil kommer, at i takt med reduktionen af den koblede støtte, er f.eks. miljøbetinget støtte, regional- og landdistriktsstøtte samt støtte til det multifunktionelle landbrug steget betydeligt. Der er her tale om et meget komplekst og tværfagligt område, hvor både miljø, sundhed, regional- og velfærds politik og landbrug på én gang skal forenes. Disse komplekse men landbrugsbaserede problemer løses ikke nødvendigvis bedst i et bredt erhvervsministerium.

Fokus længere fremme i værdikæden

Det er korrekt, at primærlandbruget spiller en stadig faldende samfundsøkonomisk rolle, men andre dele længere fremme i værdikæden får stadig større fokus – fødevarer, sundhed og ernæring m.m. betyder mere og mere i det politiske billede.

Dertil kommer, at nye væsentlige forhold som landbrugets multifunktionelle rolle, landdistriktsudvikling og bioenergiproduktion er kommet på dagsordenen. Også her er der en kobling til det primære landbrug, som er vigtig for sammenhængen og for politikformuleringen.

Fødevarerkriser og fødevarerforsyning

Endeligt vil forhold som fødevarerkriser, verdens fremtidige fødevarerforsyning, bekæmpelse af sult samt ikke mindst landbrugsudvikling i u-landene være vigtige emner fremover. Dansk landbrug har også en rolle i denne sammenhæng – bl.a. som »eksportør« af viden, organisation og teknologi. Kunsten er at matche de behov, der findes rundt omkring i verden, med de unikke kompetencer, som findes i den danske landbrugs- og fødevarersektor.

Selv om der her er tale om internationale forhold inden for bistandspolitik, er det også her vigtigt, at der i politikformuleringen tages udgangspunkt i specifik viden om den danske landbrugssektor.

